

REPERE DIN ISTORIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SĂTMĂREAN ÎNTRE 1945-1968

Radu DAVID

Abstract: *The Romanian administration was restored in North - Western Transylvania, including in Satu Mare County, only in March 1945, although the Romanian and Soviet troops had liberated this territory by October 25, 1944. The retrocession of North - Western Transylvania to Romania, was conditioned by the Soviet Union by the establishment of a pro-Soviet government in Bucharest, which took place on 6 March 1945.*

In the autumn of 1944 the passage of the front on the territory of Satu Mare County had a negative influence on the education process. Some schools suffered from aerial bombardments and ground battles. In the school year 1944-1945 only a few schools in the county were open for classes. Most of the teaching staff failed to come back from refuge, given the chaotic situation of North-Western Transylvania from October 1944 to March 1945. Most schools reopened in the autumn of 1945, facing great difficulties due to the damaged buildings and the shortages in terms of teaching staff, textbooks, school furniture, firewood. For example, in Oaş there were 63 positions of primary-school teachers available for the school year 1945-1946, but only 54 could be occupied. Even in the school year 1946-1947 in Satu Mare County, 50 teachers from other counties were needed.

By the school year 1947-1948 the school infrastructure of the county was partially restored. Schools with an old tradition coexisted with others established between 1945 and 1947, public schools coexisted with confessional schools, institutions providing education in Romanian, with others where the teaching was carried out in Hungarian. It seemed things were returning to a state of normality, but a careful observer of the political life could have doubted the duration of this seemingly "normal" state.

After the Communists took over state power completely, with King Michael being banished from the country at the end of 1947, they made massive changes in all the fields, changes that also affected the education system.

On August 3, 1948, the Decree 175 on Education Reform was published in the "Official Gazette". It brought about structural changes to schools of all levels, it was inspired by the Soviet legislation in the field, and it was based on the spirit of class struggle. It opened the way to the Sovietization of the education and the creation of the new man.

In 1950, a new law of administrative organization was applied in the Romanian People's Republic, inspired by the Soviet model. The country was divided into regions, and these, in their turn, in districts. Satu Mare County was included in the Baia Mare region (renamed afterwards Maramureş). The regional residence

was established in Baia Mare, where the Regional School Inspectorate (known at the time as the education department) also functioned. At the level of the districts and towns there was an education department with a role of guidance and control. In the present study we will refer to the situation of education in the districts of Carei, Satu Mare and Negrești-Oaș, which represent the territory of the current Satu Mare county.

Between 1948 and 1968, the following mutations can be noticed in the Satu Mare education:

- the dissolution of confessional and private schools and the nationalisation of the entire school system;
- the establishment of secondary schools (high schools) in district capitals and in the larger townships in order to have a better coverage of secondary education;
- the opening of numerous technical schools, these being favored by the communist regime to the detriment of the general education ones;
- the establishment of kindergartens in the rural area: as the collectivization progressed, the care of children at home became more and more difficult due to the fact that all the family members were involved in the agricultural "field work";
- trying to reduce the number of those who were illiterate;
- the Communist ideologization of the education, the adoption of the Soviet structure and the removal from the system of the teachers who were not compatible from a social and/or political point of view.

Keywords: the Communist ideology, technical education, general education, the Soviet model, schools, Satu Mare.

1. Școala sătmăreană la răscruce: 1945-1948

1.1. Probleme specifice ale școlilor în intervalul 1945-1948

În toamna anului 1944 trecerea frontului pe teritoriul județului Satu Mare, a influențat negativ procesul de învățământ. Unele școli au avut de suferit de pe urma bombardamentelor aeriene și a luptelor terestre. Spre exemplu clădirile școlilor congregației Sf. Vincențiu de Paul au avut nevoie de reparații în valoare de aproape un milion de lei¹. La Școala Industrială Superioară (azi Liceul Tehnologic „Constantin Brâncuși”) clădirea atelierelor a fost grav avariata, ca de altfel și acoperișul clădirii principale². Atelierele de aici nu vor fi pe deplin funcționale până în anul școlar 1949-1950³. Grav afectat de bombardamente era și localul Liceului „Doamna Stanca”⁴.

Ardealul de nord-vest, cedat în 1940 Ungariei, în urma Dictatului de la Viena, era sub control sovietic deși, conform Convenției de Armistițiu din 12 septembrie 1944, autoritatea urma să revină „Comisariatului român pentru administrarea regiunilor eliberate ale Transilvaniei”, creat la 10 octombrie 1944. La nivel local, și județean, cu acordul sovieticilor, administrația era realizată de instituții provizorii. Nici în Satu Mare situația nu stătea altfel, autoritățile române nefiind admise. Prefectul județului și primarul orașului Satu Mare erau maghiari, fiind numiți de comandamentul militar sovietic⁵. Practic URSS condiționa instaurarea administrației

¹ Radu David, *Colegiul Național „Ioan Slavici” Satu Mare (1842-2017). File de istorie*, Ed. Citadela, Satu Mare, 2017, pp. 20-21.

² Idem, *Grupul Școlar de Industrializare a Lemnului din Satu Mare 1907-2007*, Ed. Someșul, Satu Mare, 2007, p. 26.

³ *Ibidem*, p. 46.

⁴ Diana Iegar, *O istorie a Colegiului Național „Doamna Stanca” Satu Mare*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2016, p. 109.

⁵ Cu privire la situația Sătmăreanului între octombrie 1944-martie 1945: Claudiu Porumbăcean, *Situația politico-administrativă și reinstaurarea administrației românești în județul Satu Mare (25 octombrie 1944-9 martie 1945)*, în „Satu Mare. Studii și Comunicări”, XI-XII, 1994-1995, pp. 269-282; Idem, *Realități administrative-politice și social economice în nord-vestul Transilvaniei: octombrie 1944 - decembrie 1947*, Cluj-Napoca, 2007.

ei civile românești de numirea unui guvern dominat de comuniști. După instalarea guvernului Petru Groza, la 6 Martie 1945, pe data de 9 martie autoritățile sovietice acceptă restabilirea administrației românești în Ardealul de nord-vest. Șantajul reușise.

În anul școlar 1944-1945 doar puține școli din județ și-au deschis cursurile (printre acestea Liceul „Mihai Eminescu” în februarie 1945 și școlile de la Satu Mare ale congregației vincentine). În mare parte personalul didactic nu revenise din refugiu, având în vedere situația haotică a nord-vestului Transilvaniei din octombrie 1944 până în martie 1945⁶. De exemplu, în plasa Oaș, pentru anul școlar 1945-1946 erau prevăzute 63 posturi de învățători, dar au putut fi ocupate doar 54⁷. Din această cauză unele școli nu s-au deschis (Bixad - secția maghiară și cea din Călinești-Coca). Școlile din Bixad - secția maghiară, Coca și Aliceni nu au funcționat nici în anul școlar 1946-1947⁸.

Iată în continuare mărturia unui om al școlii, reputatul profesor Gheorghe Cosma, elev în acea perioadă⁹:

„Pentru românii din Satu Mare, școlile în limba română reprezentau una din marile probleme. Trecuse un trimestru și încă în ianuarie nu funcționa aici nicio școală românească. Ministerul Învățământului îl împuternicise pe protopopul greco-catolic dr. Ioan Dragomir (vizitor episcop în clandestinitate), cu redeschiderea școlilor românești, prin intermediul preoților greco-catolici, în toate satele județului. La sate, demararea activității era mai simplă, elevii, sub îndrumarea preoților din diverse localități, reluându-și activitatea. La oraș, lucrurile au mers mai greu, din motivele prezentate. Sub îndrumarea protopopului unit, dr. Ioan Dragomir, toată suflarea românească din Satu Mare, de religie greco-catolică (nu se făcea deosebire între ortodocși și catolici, căci toți erau români), a hotărât să se facă tot ce e posibil spre a redeschide măcar Liceul *Mihai Eminescu*. Un număr de vreo 40 de intelectuali s-au întâlnit, ca într-o conspirație, la o consfătuire, în Librăria Șuta, unde au stabilit, cu staturile trase și cu ușa încuiată, ce aveau de făcut. ... În privința cadrelor didactice, s-a hotărât la acea consfătuire, să se demareze anul școlar cu cadrele existente, făcându-se apel la intelectualii în măsură să preia, voluntar, munca la catedră. Cadrele didactice au fost recrutate deci dintre avocați, medici, ingineri, preoți, dar și dintre studenții care nu se reîntorseseră încă la facultăți. ... La începutul lui februarie 1945, Liceul *Mihai Eminescu*, școală cu limba de predare română, își deschidea porțile, numărul școlarilor ajungând la o cifră impresionantă în numai trei zile.”

Cele mai multe școli s-au deschis în toamna anului 1945, având mari dificultăți din pricina clădirilor avariate, lipsei personalului didactic, a manualelor și mobilierului școlar, a lemnului de foc. Spre exemplu cursurile la Liceul Industrial de Fete au fost reluate la începutul lui decembrie 1945, în vechiul sediu (aceeași clădire cu a Liceului Teoretic de Fete „Doamna Stanca”), care era însă impropriu desfășurării acestora, fiind avariat în timpul războiului¹⁰. La toate acestea s-a adăugat lipsa lemnului de foc, fapt care a făcut ca școala să fie închisă între 8 ianuarie și 1 februarie 1946¹¹. Această situație nu era însă singulară, majoritatea școlilor întâm-

⁶ Chiar și în anul școlar 1946-1947 în județul Satu Mare a fost nevoie de 50 de învățători din alte județe (25 dintre aceștia au venit din Muscel). Cf. Arhivele Naționale, Biroul Județean Satu Mare (în continuare AN BJ SM), fond: *Prefectura județului Satu Mare*, inv. nr. 30, dos. nr. 12/1947, f. 129.

⁷ AN BJ SM, fond: *Inspectoratul statistic al raionului Oaș: 1948-1954*, inv. nr. 153, dos. nr. 10, f. 64.

⁸ *Ibidem*, ff. 58 și 58 v.

⁹ Gheorghe Cosma, *Reluarea activității la Liceul Mihai Eminescu din Satu Mare după al Doilea Război Mondial*, în „Mărturii Culturale”, Satu Mare, anul II, nr. 4 (8) octombrie-decembrie 2017, pp. 25-26.

¹⁰ Arhiva Liceului Tehnologic „Constantin Brâncuși” din Satu Mare, fond: Școala Profesională de Fete/Liceul Industrial de Fete, „Registrul Comitetului Școlar: 1933-1946”, proces-verbal din 03.12.1945 și „Registrul de inspecție”, proces-verbal din 22.06.1946.

¹¹ Loc. cit., „Registrul Comitetului Școlar: 1933-1946”, proces-verbal din 06.01.1946 și „Registrul de inspecție”, proces-verbal din 22.06.1946.

pinând aceleași probleme. De exemplu, Liceul Industrial de Băieți, în iarna anului următor, din cauza lipsei lemnului de foc, a suspendat cursurile teoretice, elevii făcând doar practică în acest interval¹². Tot aici, la ferestrele sălilor de clasă erau puse scânduri, din lipsă de sticlă. Coridoarele școlii, în iarna anului școlar 1946-1947 au fost pline de zăpadă¹³.

Probleme cu localurile de școală existau și în mediul rural. În Ambud primăria a închiriat o cameră de la un localnic mai înstărit, în acea încăpere urmând să funcționeze Școala Primară de Stat în anul școlar 1946-1947¹⁴. În Dănești (azi în județul Maramureș), școala era nevoită să funcționeze în localul dispensarului medical „din lipsa unui alt local mai corespunzător”¹⁵ și în anul școlar 1947-1948. În adunarea generală a Comitetului Școlar Județean din 7 iulie 1947, prezidată de prefectul dr. Mihai Șuta, se ridicau următoarele probleme¹⁶:

- colonia Crișeni nu avea local pentru școală;
- în colonia Decebal localul școlii nu era terminat;
- în Iojib o casă expropriată urma să servească drept local pentru școală;
- în Terebești-Aliza nu exista local pentru școală;
- multe alte școli solicitau ajutoare pentru finalizarea lucrărilor la școli, reparații, mobilier etc.

Unii cetățeni, lipsiți de domiciliu, în urma vitregiilor războiului, au intrat în conflict cu autoritățile școlare și administrative, utilizând spațiul locativ al unor școli. Așa s-a întâmplat la Livada, unde în toamna anului 1946, autoritățile au înființat o Școală de Agricultură¹⁷. Aceasta ocupa conacul Vecsey și urma să utilizeze ca bază didactică ferma și livada acestuia. În conac și anexele acestuia locuiau 38 de persoane, care stânjeneau procesul didactic și chiar amenințau elevii. Împotriva acestora Judecătoria Mixtă Satu Mare pronunțase ordine de evacuare, care nu fuseseră puse în practică nici în 20 decembrie 1946¹⁸. Problema persista încă în 2 mai 1947, când Prefectura Satu Mare trimitea o adresă către directorul școlii în care întreba dacă cetățenii fuseseră evacuați din spațiile alocate școlii¹⁹. De asemenea, se interesa pe la cine s-a împrăștiat inventarul din castel și fermă. Ilustrativ pentru mentalitățile epocii este următorul citat: „Cine, unde și prin ce mijloace lansează zvonuri dăunătoare școlii (că la școală se vor strânge copii pentru a fi duși în Rusia, că va veni contele, că Ministerul nu va face școală etc.)”²⁰.

O altă problemă a acelei perioade a fost cea a elevilor care își întrerupseseră cursurile datorită războiului. Atât în anul școlar 1945-1946, cât și în cel următor, în școli au revenit elevi aflați în această situație. Prin derogări de la minister s-a acceptat ca aceștia să susțină examene de diferență pentru a-și echivala unul sau mai mulți ani de studiu.

1.2. Structura învățământului secundar sătmărean între 1945-1948

Instituții de învățământ secundar funcționau la Satu Mare și Carei²¹. În plasa Oaș nu exista nici o școală de rang secundar. În Satu Mare, pe lângă Liceul de Băieți „Mihai Eminescu”, cu predare în limba română funcționa și Liceul de Fete „Doamna Stanca”. Liceul Industrial de Băieți (azi Liceul Tehnologic „Constantin Brâncuși”) și-a reluat activitatea în toamna anului 1945 (în anul școlar 1944-1945 nu s-au desfășurat cursuri), având atât secție română cât și maghiară. De la 1 septembrie 1947 secția maghiară a devenit Liceul Industrial Maghiar de Stat

¹² Radu David, *Grupul Școlar de Industrializare a Lemnului din Satu Mare 1907-2007*, Ed. Someșul, Satu Mare, 2007, p. 26.

¹³ AN BJ SM, fond: *Prefectura județului Satu Mare*, inv. nr. 30, dos. nr. 12/1947, ff. 73-75, doc. „Memoriu cuprinzând situația Liceului Industrial de Băieți din Satu Mare”.

¹⁴ Loc. cit., dos., nr. 117/1948, f. 92.

¹⁵ Loc. cit., dos. nr. 4/1948, ff. 12 și 14.

¹⁶ *Ibidem*, ff. 158-159.

¹⁷ *Ibidem*, f. 48.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, f. 47.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Aflat atunci în județul Sălaj. Nu ne ocupăm aici și de școlile secundare din orașele care aparțin acum jud. Maramureș.

pentru Băieți din Satu Mare²². Va funcționa în același sediu cu liceul românesc. Cu predare doar în limba română era Liceul Industrial de Fete. O altă școală tehnică era Școala de Ucenici Industriali și Comerciali. În Satu Mare exista și un Liceu Comercial de Băieți și Fete²³. Dintre școlile congregației Sf. Vincențiu de Paul au funcționat în intervalul 1945-1948: grădinița, școala primară, Liceul Romano-Catolic de Fete (secția română nu a mai fost reînființată) și Școala Normală Romano-Catolică de Învățătoare, toate cu predare în limba maghiară. Dintre școlile confesiunii reformate amintim Liceul Reformat de Băieți, Liceul Reformat de Fete și Școala Normală Reformată de Învățătoare (reînființată în 1941). În 1947 era înființat Liceul Seral Mixt, numit și Liceul Seral Muncitoresc²⁴. În anii școlari 1947-1948 și 1948-1949 a funcționat în clădirea Școlii nr. 1 (azi Școala Gimnazială „Grigore Moisil”), cu secție română și maghiară²⁵.

La Carei funcționau șapte școli secundare, cele mai multe datând din perioada interbelică²⁶. Acestea erau: Liceul de Băieți de Stat „Vasile Lucaciu”, Liceul Teoretic de Fete de Stat Român, Gimnaziul de Fete de Stat Maghiar, Liceul Mixt Romano-Catolic, Școala Normală Greco-Catolică de Fete, Școala de Ucenici Industriali Română și Școala de Ucenici Industriali Maghiară. După cum se poate observa, trei erau școli de stat, două erau confesionale, iar cele două școli tehnice erau sprijinite de comunitatea locală și de autoritățile statale.

Până în anul școlar 1947-1948 infrastructura școlară a județului era în parte refăcută. Coexistau școli cu o veche tradiție cu altele înființate în intervalul 1945-1947, școli de stat cu școli confesionale, instituții care ofereau educație în limba română, cu altele în care predarea se realiza în limba maghiară. Se părea că se reintră într-o stare de normalitate, dar un observator atent a vieții politice, ar fi putut avea dubii cu privire la durata acestei stări de aparentă „normalitate”.

2. Învățământul sătmărean în intervalul 1948-1968

2.1. Legislație

După preluarea totală a puterii de stat de către comuniști, odată cu alungarea din țară a regelui Mihai, la sfârșitul anului 1947, aceștia au operat schimbări masive în toate domeniile, schimbări care au vizat și sistemul de învățământ.

La 3 august 1948, era publicat în „Monitorul Oficial” decretul 175 pentru reforma învățământului²⁷. Acesta „aducea schimbări de structură în școala de toate gradele, era inspirat după legislația sovietică în domeniu și avea la temelie spiritul luptei de clasă”²⁸. Dintre obiectivele școlii menționăm „educarea tineretului în spiritul democrației populare” și „pregătirea cadrelor medii și superioare de specialiști, pe baze științifice, care să corespundă nevoilor consolidării democrației populare și constituirii societății socialiste.” Aceste deziderate se vor regăsi apoi, cu minime diferențe de formulare, în mai toate documentele programatice ale regimului comunist cu privire la sistemul de învățământ.

²² Radu David, *Grupul Școlar de Industrializare a Lemnului din Satu Mare 1907-2007*, Ed. Someșul, Satu Mare, 2007, p. 27.

²³ AN BJ SM, fond: *Liceul Comercial de Băieți și Fete Satu Mare*, inv. nr. 360.

²⁴ Loc. cit., fond: *Liceul Muncitoresc Seral de Stat Satu Mare*, inv. nr. 392.

²⁵ Loc. cit., fond: *Prefectura județului Satu Mare*, inv. nr. 30, dos. nr. 10/1949, f. 26.

²⁶ Aspecte cu privire la funcționarea acestora la AN BJ SM, fond: *Inspectoratul statistic al raionului Carei: 1946-1954*, inv. nr. 152, dos. nr. 10, f. 2 (pentru anul școlar 1945-1946), f. 3 (pentru anul școlar 1946-1947), f. 4 (pentru 1946-1947) și f. 5 (anul școlar 1947-1948).

²⁷ Legislația învățământului românesc din timpul perioadei comuniste la Gheorghe Bunescu, Gabriel Albu, Emil Stan, *Antologia legilor învățământului din România*, Institutul de Științe ale Educației, București, 2004. Istoria învățământului din perspectivă oficială în: *** *Istoria învățământului din România. Compendiu*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1971. Singura lucrare post 1989 care tratează *in extenso*, această problematică, inclusiv legislația: Florin Diac, *O istorie a învățământului românesc modern*, vol. II, 1944-1989, Ed. Oscar Print, București, 2004.

²⁸ Nicoleta Ionescu-Gură, *Stalinizarea României. Republica Populară Română 1948-1950: transformări instituționale*, Ed. All, București, 2005, p. 324.

Învățământul elementar era împărțit în două cicluri: ciclul I cu clasele I-IV și ciclul II, cu clasele V-VII. Învățământul mediu cuprindea patru tipuri de școli: licee, școli pedagogice, școli tehnice și școli profesionale, cu durata între doi și patru ani. Accentul a căzut pe școlile tehnice și profesionale, regimul având nevoie de forță de muncă calificată în industrie și agricultură. Școlile particulare și confesionale de orice fel deveneau școli de stat. Limbile franceză și italiană, atât de răspândite în planurile de învățământ, trec pe un loc secund, lăsând loc unei limbi impuse, după cum prevede art. 6 din același decret „... cu începere din clasa a IV-a elementară se va preda obligatoriu limba rusă.” Calea era deschisă pentru sovietizarea învățământului și crearea omului nou, proces la care va contribui atât de mult „celebrul” manual de istorie editat de Mihail Roller.

În anul 1951 liceul teoretic a fost redus la trei ani, însă școlile medii tehnice și cele pedagogice au rămas de patru ani. Acest fapt indică interesul puterii pentru învățământul tehnic în detrimentul celui teoretic.

Din anul 1956 se revine la liceul teoretic de patru ani (numit în continuare școală medie). Din anul școlar 1958-1959, s-a introdus în planul de învățământ al claselor V-VII din mediul rural, studiul cunoștințelor agricole și lucrările practice pe lotul școlar (în fapt „practica agricolă”), iar din anul școlar următor, la același nivel de școlarizare, dar la orașe, s-au introdus cunoștințe elementare despre producția industrială și lucrări practice de atelier, iar pentru clasele liceale, indiferent de profil, s-a introdus studiul mașinilor. Tot atunci au fost organizate, în cadrul liceelor teoretice, clase în care elevii primeau și o calificare într-o profesie practică. În multe licee teoretice o zi pe săptămână era dedicată practicii în producție²⁹.

În anul 1959 au fost reintroduse gradele didactice: definitiv, gradul II și gradul I. În anul școlar 1958-1959, clasele I-VII, au fost declarate obligatorii, în localitățile unde existau astfel de școli. Din anul școlar 1961-1962 acest nivel de școlarizare a devenit obligatoriu la nivelul întregii țări. În anul școlar 1964-1965 s-a introdus în învățământul general obligatoriu și clasa a VIII-a, liceele fiind de 4 ani³⁰.

În „lumina” directivelor Congresului al IX-lea, în iulie 1966 a fost dată „Legea nr. 2 pentru înființarea, organizarea și funcționarea liceelor de specialitate”. Conform legii, începând cu anul școlar 1966-1967, au fost create o serie de licee industriale, agricole, economice și pedagogice cu durata de 5 ani. Rezultatul, așa cum vom vedea, va fi transformarea învățământului liceal în învățământ de masă.

2.2. Organizare

În 1950 în Republica Populară Română se aplică o nouă lege de organizare administrativă, preluându-se modelul sovietic. Țara a fost împărțită în regiuni, iar acestea în raioane. Reorganizările administrative din 1952, 1956 și 1960 au adus o reducere numerică a regiunilor, de la 28 în 1950, la 18 în 1952, și apoi la 16 în 1956. Aceste reorganizări au însemnat și o scădere ușoară a numărului de raioane și comune. Județul Satu Mare a fost inclus în regiunea Baia Mare (redenumită ulterior Maramureș). Reședința regională a fost stabilită la Baia Mare, aici funcționând și inspectoratul școlar regional (secția de învățământ, în limbajul epocii). La nivelul raioanelor și al orașelor funcționa o secție de învățământ, cu rol de îndrumare și control. În cele ce urmează noi ne vom referi la situația învățământului din raioanele Carei, Satu Mare și Negrești-Oaș, care constituie teritoriul actualului județ Satu Mare.

2.3. Situația școlilor din orașul Satu Mare

În anul școlar 1948-1949 în orașul Satu Mare funcționau 22 grădinițe („grădini de copii” sau „școli de copii mici” în limbajul epocii), 11 cu predare în limba română și 9 cu predare

²⁹ Florin Diac, *op. cit.*, pp. 67-69.

³⁰ *** *Istoria învățământului din România. Compendiu*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1971, p. 354.

în limba maghiară, frecventate de 1.072 preșcolari³¹. Existau 16 școli elementare, frecventate de 3.316 copii³². Se găseau în oraș și 23 de școli secundare³³. Erau atât de multe deoarece, secția maghiară de la toate aceste școli era considerată instituție școlară separată. Acestea adunau în total doar 2.937 elevi. Predau la școlile secundare 209 profesori (134 bărbați și 75 de femei).

La fel ca peste tot în țară și în Satu Mare școlile confesionale ale minorităților au devenit școli de stat. Institutele școlare ale surorilor vincentine au fost etatizate, iar călugărițele au fost îndepărtate din școală. Școlile au fost reorganizate conform noii viziuni. Din toamna anului 1948 Liceul Romano-Catolic de Fete a fost unificat cu Liceul Reformat de Fete, rezultând astfel Liceul Maghiar de Fete. Acesta și-a desfășurat activitatea în vechile clădiri ale surorilor vincentine. Școala Primară Romano-Catolică de Fete a fost transformată în școală primară de stat, formând cursul elementar al Liceului Maghiar de Fete. Grădinița a intrat și ea sub controlul statului. Școala Normală Romano-Catolică de Învățătoare și cea Reformată au fost de asemenea unite, rezultând Școala Pedagogică de Fete Maghiară. Acesta a funcționat în vechea clădire a Școlii Normale Reformate de Fete din Piața Calvin, însă pentru o scurtă perioadă, fiind mutată apoi la Carei³⁴.

La sfârșitul lunii septembrie și începutul lunii octombrie 1948, Liceul Industrial de Fete, redenumit acum Școala Tehnică Profesională de Fete Română s-a mutat din localul pe care îl ocupase de la înființarea sa în septembrie 1923 (sediul de azi al Colegiului Național „Doamna Stanca”, unde a deținut parterul și etajul II), în clădirile care astăzi adăpostesc Colegiul Național „Ioan Slavici”³⁵. Aici funcționa împreună cu Școala Tehnică Profesională de Fete Maghiară, înființată în toamna anului 1948, care pregătea elevele pentru aceleași meserii ca și școala românească (croitorie, țesătorie, lenjerie). Din toamna anului 1949, Școala Tehnică Profesională de Fete Română, a fost desființată, elevelor oferindu-li-se posibilitatea de a se înscrie la Școala Pedagogică Română de Fete, în urma unor examene de diferență³⁶. Din păcate, în 1956 autoritățile au decis să desființeze această școală la Satu Mare, secția de educatoare fiind mutată la Carei și cea de învățătoare la Sighet³⁷. Școala Tehnică Profesională de Fete Maghiară a fost desființată în 1950, elevele având posibilitatea de a se transfera în cadrul Liceului Maghiar de Fete.

După „moda” sovietică liceele erau denumite școli medii. Sub denumirea de Școala Medie de Băieți nr. 1 era cunoscut Liceul „Mihai Eminescu”, Școala Medie de Fete nr. 2 funcționa în localul ocupat astăzi de Colegiul Național „Doamna Stanca”, iar Liceul Maghiar de Băieți „Kölcsey Ferenc” funcționa sub numele de Școala Medie de Băieți nr. 3 cu predare în limba maghiară. Liceul Maghiar de Fete este redenumit Școala Medie de Fete nr. 4 cu predare în limba maghiară³⁸. Din 1956 se renunță la segregarea de gen, astfel că aceste școli devin mixte. Acestea erau școlile medii aparținând „filierii” teoretice. În anii 1959-1960 acestea au fost reorganizate. În septembrie 1959 Școala Medie Mixtă nr. 4 cu predare în limba maghiară este unificată cu Școala Medie Mixtă nr. 2 (fostul Liceu de Fete Român „Doamna Stanca” - str. Ștefan cel Mare, nr. 5)³⁹. În anul școlar 1959-1960 cele două școli, unificate sub numele de Școala Medie Mixtă

³¹ AN BJ SM, fond: *Inspectoratul statistic al orașului Satu Mare: 1950-1954*, inv. nr. 150, ff. 10-11.

³² *Ibidem.*, f. 3.

³³ *Ibidem.*, f. 12 și 12 v.

³⁴ Cu privire la reorganizarea Institutelor școlare ale congregației vincentine: Radu David, *Colegiul Național „Ioan Slavici” Satu Mare (1842-2017). File de istorie*, Ed. Citadela, Satu Mare, 2017, pp. 204-205.

³⁵ Arhiva Liceului Tehnologic „Constantin Brâncuși”, fond: Școala Profesională de Fete/Liceul Industrial de Fete, „Registrul Comitetului Școlar: 1946-1948”, procesverbal din 30.09.1948 și „Registrul de inspecție”, procesverbal din 20.11.1948.

³⁶ Radu David, *op. cit.*, p. 223.

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ *Ibidem.*

³⁹ *Ibidem.*, pp. 223-224.

nr. 2, funcționează în clădirea actualului Colegiu Național „Doamna Stanca”, apoi timp de doi ani în fosta (și actuala) clădire a Liceului Reformat, pentru a reveni din 1962 în fostul sediu al Școlii Medii Mixte nr. 4 (Colegiul Național „Ioan Slavici”). Din 1965 aceasta va fi cunoscută sub numele de Liceul nr. 2, alte denumiri utilizate fiind Liceul de Cultură Generală nr. 2 (din ianuarie 1970) și Liceul Real-Umanist nr. 2 (din iunie 1974). Școala Medie Mixtă nr. 3 cu predare în limba maghiară (cunoscută anterior ca Liceul Maghiar de Băieți), care funcționase în clădirea Liceului Reformat între 1948-1960, a fost unificată cu Școala Medie nr. 1 (Liceul „Mihai Eminescu”), devenind secția maghiară a acestuia⁴⁰. Astfel, din 1960, în orașul Satu Mare mai existau doar două licee teoretice (școli medii), ambele cu secție română și maghiară. În 1966, odată cu creșterea populației de vârstă școlară, a fost inaugurat un nou liceu teoretic: Liceul de Cultură Generală nr. 3. Timp de cinci ani acesta a funcționat în clădirea Liceului Reformat, în 1971 fiind mutat în locul Școlii Generale nr. 8, pe strada Ștefan cel Mare, unde se află până astăzi (Colegiul Național „Doamna Stanca”)⁴¹.

Dintre școlile tehnice existente în oraș în perioada interbelică, singurele care au supraviețuit după 1948 au fost Școala de Ucenici Industriali și Liceul Industrial de Băieți. La Școala de Ucenici Industriali elevii nu mai erau ucenici la patron, ci în întreprinderi de stat sau cooperatiste. Școala a fost mutată într-o aripă a palatului episcopal romano-catolic. Liceul Industrial de Băieți a fost organizat între 1948-1953 ca Școală Medie Produse Finite din Lemn, apoi ca Centru Școlar al Ministerului Industriei Lemnului Hârtiei și Celulozei (1953-1955) și ulterior ca Școală Profesională (1955-1969). Și-a păstrat profilul inițial de prelucrare a produselor din lemn⁴².

În 1948 peisajul școlilor tehnice din Satu Mare se îmbogățește cu încă două instituții de acest tip: Școala Profesională Metalurgică pentru Băieți (din 1959 Grup Școlar Construcții de Mașini „UNIO”)⁴³ și Școala Profesională Metalurgică pentru Fete (azi Colegiul Tehnic de Transporturi și Telecomunicații „I. I. C. Brătianu”)⁴⁴. Școala „UNIO” a fost amplasată în fostul convict episcopal romano-catolic⁴⁵, până în septembrie 2014 când a fuzionat cu Colegiul Tehnic „Traian Vuia”. Școala Profesională Metalurgică pentru Fete a funcționat până în 1960 în cadrul Întreprinderii „23 August”. Din 1960 se transformă în Școala Profesională Auto și își desfășura activitatea pe bulevardul Cloșca, în fosta cazarmă. În 1964 se mută în fostul palat CFR, unde se află și în prezent.

Tot în 1948 se deschidea și Școala Tehnică Sanitară, redenumită ulterior Liceul Sanitar⁴⁶. În același an se deschideau Școala Tehnică de Administrație Economică⁴⁷ și Școala Medie Tehnică Financiară⁴⁸. Toate aveau atât secții pentru băieți cât și pentru fete. Aceste școli au avut o existență efemeră (s-au închis în 1950, respectiv 1951). Pentru a acoperi acest gol, în 1966 era organizat Liceul Economic⁴⁹. În 1949 se înființa și Școala Profesională Veterinară (viitorul Li-

⁴⁰ Ovidiu T. Pop, Aurel, Pop, *Colegiul Național Mihai Eminescu Satu Mare. Monografie*, Ed. Didactică și Pedagogică, colecția „Centenarium”, București, 2017, p. 64.

⁴¹ Cu privire la înființarea acestei instituții de învățământ: Diana Iegar, *O istorie a Colegiului Național „Doamna Stanca” Satu Mare*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2016, pp. 118-121.

⁴² Radu David, *Grupul Școlar de Industrializare a Lemnului din Satu Mare 1907-2007*, Ed. Someșul, Satu Mare, 2007, pp. 28-37.

⁴³ Carol C. Koka, *Grup Școlar Construcții de Mașini „UNIO” Satu Mare: 1948-2008*, Ed. Citadela, Satu Mare, 2009, pp. 17-30.

⁴⁴ Un istoric al școlii la <http://www.ctbratianusm.ro/istoric.html> (ultima accesare la 05.01.2018).

⁴⁵ În prezent sediul Colegiului Național „Kölcsey Ferenc”.

⁴⁶ Arhiva Liceului Tehnologic „Constantin Brâncuși” Satu Mare, fond: Școala Tehnică Sanitară/Liceul Sanitar/Școala Postilceală Sanitară.

⁴⁷ AN BJ SM, fond: Școala Tehnică de Administrație Economică, inv. nr. 394.

⁴⁸ AN BJ SM, fond: Școala Medie Tehnică Financiară, inv. nr. 395.

⁴⁹ http://www.colegiulgheorghedragos.ro/uploads/file/2016/09/1dw2_pas_2016_colegiul_economic_gheorghe_

ceu Agricol)⁵⁰. De asemenea, în oraș, mai funcționa și o Școală Profesională de Construcții. Pe parcursul anilor, 50 a fost organizată și Școala Specială pentru Surzi, în prezent Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă.

Ca urmare a „Legii nr. 2 pentru înființarea, organizarea și funcționarea liceelor de specialitate” din 1966, majoritatea acestor școli profesionale își vor schimba titulatura, devenind licee. Ca urmare, vor pregăti elevi, atât în cadrul claselor de școală profesională, cât și în cadrul claselor liceale, în cazul acestora cu drept de bacalaureat.

2.4. Organizarea învățământului secundar în județ⁵¹

Zona de sud a județului (în geografia sa actuală) a fost „acoperită” de școlile de rang secundar de la Carei și Tășnad. La Carei, în anul școlar 1948-1949 au funcționat tot șapte școli secundare, ca și în anii anteriori.⁵² Deși utilizau baza materială a vechilor școli careiene, titulatura lor era schimbată. Singura unitate de învățământ ce ținea de „filiera” teoretică era Liceul Mixt. Mai enumerăm Școala Pedagogică de Fete Română, Școala Tehnică Zootehnică cu predare în limba română și Școala Tehnică Zootehnică cu predare în limba maghiară (cele două stau la originea Liceului Tehnologic „Simion Bărnuțiu”⁵³), Școala Tehnică Profesională Maghiară, Școala de Ucenici Industriali Maghiară și Școala de Ucenici Industriali Română. Dacă în anul școlar anterior existau doar două unități de învățământ ce ar putea fi atribuite „filierii” tehnice, acum erau cinci din șapte. Cel puțin între 1949-1954, a funcționat Școala Pedagogică Maghiară Mixtă⁵⁴.

La Tășnad se inaugura Școala Medie în 1958⁵⁵. Și-a păstrat profilul teoretic până în 1976. Mai aproape de Satu Mare, la Ardud, se inaugura în 1960 Școala Medie⁵⁶, tot instituție de învățământ teoretic.

Învățământul secundar din nordul județului era asigurat de instituțiile educaționale din Negrești-Oaș. În 1953 se deschidea Școala Medie⁵⁷, azi Liceul Teoretic, iar în 1963 Școala Profesională de Mecanici Agricoli⁵⁸, redenumită în 1975 Liceul Agroindustrial, în prezent Liceul Tehnologic „Ioniță G. Andron”.

Se observă o puternică concentrare a unităților de învățământ secundar în municipiul Satu Mare și înființarea a câte unei școli teoretice și a câtorva cu specializare agro-industrială în orașul Carei și la Negrești-Oaș (devenit oraș din 31 decembrie 1964). Cu excepția acestora se mai regăsesc doar două școli secundare aparținând filierei teoretice în centre comunale mari, precum Ardud (are statutul de oraș doar din 2006) și Tășnad (oraș începând din 1968).

2.5. Problema lichidării analfabetismului

Un deziderat al noului regim a fost lichidarea analfabetismului. Cu ocazia recensământului general al populației din 25 ianuarie 1948, s-a realizat și o statistică a neștiutorilor de carte⁵⁹. Populația totală a județului (în configurația de atunci) era de 310.485 locuitori. Cu vârsta sub șapte ani erau 45.719 locuitori. Din cei 264.766 locuitori cu vârsta peste șapte ani erau neștiutori de carte 56.087 (21,18 %). O diferență mare se înregistra între mediul rural și cel ur-

dragos.pdf (ultima accesare la 05.01.2018).

⁵⁰ Anzik Albert, Csáki Francisc, *Livada. Istoria școlii generale*, Ed. Europrint, Satu Mare, 2005, p. 33.

⁵¹ Ne referim la teritoriul județului Satu Mare în accepțiunea actuală a termenului.

⁵² AN BJ SM, fond: *Inspectoratul statistic al raionului Carei: 1946-1954*, inv. nr. 152, dos. nr. 2, f. 6.

⁵³ [http://www.liceusimionbarnutiucarei.ro/pas%20_%202015-2018%20\(1\)final.pdf](http://www.liceusimionbarnutiucarei.ro/pas%20_%202015-2018%20(1)final.pdf) (ultima accesare la 04.01.2018).

⁵⁴ AN BJ SM, fond: Școala Pedagogică Maghiară Mixtă, inv. nr. 57.

⁵⁵ <http://www.liceutasnad.eu/> (ultima accesare la 04.01.2018).

⁵⁶ <https://scoli.didactic.ro/grup-scolar-ardud> (ultima accesare la 04.01.2018).

⁵⁷ <http://www.licteneg.ro/> (ultima accesare la 03.01.2018).

⁵⁸ <http://www.gsanegr.ro/site/wp-content/uploads/2016/03/PAS-2017-2018-LTIGA-noiembrie-2017.pdf> (ultima accesare la 03.01.2018).

⁵⁹ AN BJ SM, fond: *Inspectoratul statistic al orașului Satu Mare: 1950-1954*, inv. nr. 150, dos. nr. 10, f. 136.

ban. În mediul urban locuiau 69.694 dintre locuitorii județului. 8.839 erau copii sub șapte ani. Din 60.885 câți aveau peste șapte ani erau analfabeți 5.181 (8,5 %). Populația rurală reprezenta 240.791 (77,55 %). 36.880 erau cu vârsta sub șapte ani. Din cei 203.911 cu vârsta peste șapte ani, erau neștiutori de carte 51.626 (25,31 %). Rezultă că rata analfabetismului în mediul rural era de trei ori mai ridicată decât în urban. În orașul Satu Mare⁶⁰, din 41.386 locuitori, 4.941 aveau sub șapte ani. Din cei 36.445 cu vârsta peste șapte ani, 2.055 erau analfabeți (5,63 %).

Existau apoi diferențe de gen în ceea ce privește neștiința de carte. Numărul de femei neștiutoare de carte era mult mai mare decât cel al bărbaților aflați în aceeași situație. De exemplu, din cei 56.087 analfabeți înregistrați la nivel de județ, 23.112 (41,2 %) erau bărbați, iar 33.695 femei (58,8 %). Din cei 5.181 neștiutori de carte din mediul urban 1832 (35,55 %) erau bărbați și 3.349 (64,45 %) femei. Din cei 51.626 analfabeți din mediul rural, 21.280 (41,21 %) erau bărbați, iar 30.346 (58,79 %) femei. Paradoxal, procentul neștiutoarelor de carte era mai mare în mediul urban decât în mediul rural.

Din 1 noiembrie 1948 au început cursurile de alfabetizare⁶¹. În anul școlar 1948-1949, în județul Satu Mare au funcționat 337 școli de alfabetizare, care au fost frecventate de 8.002 cursanți⁶². Aceștia reprezentau 14,26 % din totalul neștiutorilor de carte recenzați în ianuarie 1948. Dintre aceștia 5.703 au fost promovați (71,26 %), ceea ce înseamnă că exista un minim de exigență. Au activat ca voluntari 733 învățători, 81 profesori, 73 de muncitori și 29 intelectuali de alte profesii.

În anul școlar următor (1949-1950) Ministerul Învățământului Public și-a propus să cuprindă la cursurile de alfabetizare 600.000 neștiutori de carte⁶³. În acest scop la 18 octombrie 1949 era planificat un nou recensământ al neștiutorilor de carte. Secțiunile de Învățământ și Cultură de la nivelul județelor trebuiau să mobilizeze toate cadrele didactice și toți știiutorii de carte, care „în mod voluntar primesc să lucreze la lichidarea analfabetismului”⁶⁴. În acest an școlar cursurile de alfabetizare urmau să înceapă pe 24 octombrie și erau împărțite pe doi ani de studiu. În orașe și în regiunile industriale cursurile urmau să dureze până la 30 aprilie 1950, iar în sate până la 15 martie (se ținea seama de începutul sezonului agricol)⁶⁵. În fiecare săptămână se organizau trei ședințe de pregătire, a câte trei ore de curs. Existau și manuale speciale elaborate pentru aceste cursuri. Secțiunile de învățământ județene erau obligate ca în rapoartele lunare să introducă un capitol special cu mersul activității de alfabetizare.

Situația a rămas în atenția autorităților și în anii următori. Spre exemplu, un nou recensământ al neștiutorilor de carte a fost realizat la 11 octombrie 1953. În raionul Carei⁶⁶ se înregistrau 2.172 locuitori în această situație (256 în urban - orașul Carei și 1.916 în rural - 26 de sate), iar în raionul Satu Mare⁶⁷ - 3.565.

Deși s-au făcut progrese în această direcție, în anii, 50 încă numeroși copii de vârstă școlară, nu frecventau cursurile datorită sărăciei și unor mentalități retrograde. O situație mai gravă era în raionul Oaș. În anul școlar 1951-1952 cele 184 de școli din raion (148 de ciclul I: clasele I-IV și 36 de ciclul II: clasele V-VII) fuseseră frecventate de 7.683 elevi (6.871 la ciclul I și 812 la ciclul II)⁶⁸. Se aprecia că 811 copii de vârstă școlară rămăseseră neșcolarizați, din care 723 la ciclul I și 88 la ciclul al II-lea⁶⁹. Se considera că 336 au fost opriți de părinți pentru mun-

⁶⁰ *Ibidem*, f. 133.

⁶¹ AN BJ SM, fond: *Prefectura județului Satu Mare*, inv. nr. 30, dos. nr. 113/1948, f. 26.

⁶² Loc. cit., dos. nr. 61/1949, f. 5.

⁶³ Loc. cit., dos. nr. 24/1949, f. 257.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 258.

⁶⁶ AN BJ SM, fond: *Inspectoratul statistic al raionului Carei: 1946-1954*, inv. nr. 152, dos nr. 31, f. 4. și f. 9.

⁶⁷ AN BJ SM, fond: *Inspectoratul statistic al raionului Satu Mare: 1946-1954*, inv. nr. 151, dos. 15, f. 12.

⁶⁸ AN BJ SM, fond: *Inspectoratul statistic al raionului Oaș: 1948-1954*, inv. nr. 153, dos. 10, f. 29 și 29 v.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 25 și 25 v.

că, 114 au renunțat la școală datorită greutăților materiale, iar 70 locuiau în gospodării izolate la mare distanță de școală. Conform acestor date circa 10 % dintre copiii de vârstă școlară din raion, nu au fost cuprinși în instituții de educație în acel an școlar.

Absenteismul era un fenomen frecvent și în alte zone, mai ales în sezonul agricol. O inspecție desfășurată la 15 octombrie 1949 la Școala Elementară Apa, a constatat că la ciclul al II-lea se înregistra un număr foarte mare de absenți⁷⁰. La clasa a V-a erau prezenți 11 elevi din 53 înscriși, la clasa a VI-a 5 din 16, iar la a VII-a 7 din 21. În 26 octombrie la ciclul al II-lea nu era prezent nici un elev. Erau atitudini față de școală care nu vor fi lichidate pe deplin nici în deceniile următoare.

2.6. Aspecte privind dotarea cu material didactic

Deoarece am mai prezentat aspecte privind dotarea precară a școlilor, ne vom opri acum asupra grădinițelor. În anul școlar 1948-1949⁷¹, în județ existau 125 grădinițe, frecventate de 6.006 copii, supravegheați de 118 educatoare (rezultă că erau mai puține educatoare decât grădinițe). Numărul de grădinițe se dublase față de 1938-1939, ca și cel al educatoarelor, iar numărul copiilor ce le frecventau aproape se triplase⁷².

La 16 aprilie 1949, educatoarele au răspuns unui chestionar trimis de Serviciul de Învățământ și Cultură de pe lângă Comitetul Provizoriu al județului Satu Mare. Chestionarul se referea atât la numărul de preșcolari ce frecventau grădinița și la cei care nu frecventau, cât și la dotarea materială a instituției. Luăm la întâmplare, pentru studiul nostru de caz, câteva grădinițe, din diferite zone ale județului (amintim din nou că plasa Carei nu făcea parte din județ, deci nu apar date în acest raport despre grădinițe din această zonă).

Grădinița din Lipău⁷³ avea înscriși 56 de preșcolari. Dispunea de două săli de clasă, o sală de joc, un vestiar, dar era total lipsită de material didactic. La Craidorolț⁷⁴ grădinița utiliza o sală de clasă pentru cei 27 copii ce o frecventau. Ca material didactic sunt amintite: 40 cuburi, patru planșe cu animale, un joc de domino, patru căluți, șapte alte jucării. Se menționează că instituția avea și o mică bibliotecă cu șapte volume. La Medieșu Aurit 79 de copii utilizau o singură sală de clasă⁷⁵. Aceștia puteau utiliza 20 de cuburi, 10 planșe cu animale, cinci planșe cu păsări, șapte planșe cu povești și șapte jucării. „Grădina de copii” din Negrești⁷⁶ avea înscriși 50 de preșcolari. Avea o singură sală de clasă. Ca material didactic sunt menționate șase planșe cu anotimpurile, trei păpuși și două jucării (mașinuțe).

Nici grădinițele din orașul Satu Mare nu stăteau mai bine. Grădinița nr. 2⁷⁷ avea înscriși 60 de preșcolari. Instituția dispunea de o singură sală de clasă, de circa 400 de cuburi, și 18 cărți. Nu avea niciun fel de alt material didactic. La Grădinița nr. 3 erau înscriși 31 de copii ce utilizau de asemenea o singură sală de clasă. „Școala are numai material didactic adunat din natură și jucării din lemn, cuburi, prisme, cărămijoare etc. în număr de circa 200 de bucați” raporta educatoarea⁷⁸. Grădinița nr. 10 dispunea de două săli de clasă ce îi adăposteau pe cei 54 de copii ce o frecventau. Ca material didactic existau doar 500 de cuburi și o carte⁷⁹.

Sunt realități triste, care vorbesc despre vremuri pe care cu greu le mai putem intui din perspectiva zilelor noastre.

⁷⁰ AN BJ SM, fond: *Prefectura județului Satu Mare*, inv. nr. 30, dos. nr. 24/1949, f. 309.

⁷¹ *Anuarul statistic al județului Satu Mare 1970*, p. 266.

⁷² Pentru comparație vezi *Ibidem*.

⁷³ AN BJ SM, fond: *Prefectura județului Satu Mare*, inv. nr. 30, dos. nr. 45/1949, ff. 11-12.

⁷⁴ *Ibidem*, ff. 64-65.

⁷⁵ *Ibidem*, ff. 99-104.

⁷⁶ *Ibidem*, ff. 22-25.

⁷⁷ *Ibidem*, ff. 59-60.

⁷⁸ *Ibidem*, ff. 45-46.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 38.

2.7. Implicarea politicului în educație - câteva aspecte

Nu intenționăm să realizăm un studiu sistematic asupra acestui subiect, ci doar să menționăm câteva fapte semnificative din primii ani ai „democrației populare”.

Noua ideologie pătrundea greu în mintea oamenilor. Astfel, șeful serviciului învățământ, de pe lângă Comitetul Provizoriu al județului Satu Mare, Vasile Nistor, în raportul întocmit cu privire la anul școlar 1948-1949 subliniază că din 401 școli, doar în 35 s-au organizat lecturi zilnice din oficiul Partidului Muncitoresc Român „Scânteia”⁸⁰. De asemenea, în acel an școlar nu se constituise nici o organizație de pionieri. În schimb, în fiecare școală se constituise câte un cerc ARLUS (Asociația Română pentru strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică) și câte un colț ARLUS și se confecționaseră 300 de albume ARLUS. De asemenea, din 781 învățători, 624 erau înscrși în ARLUS⁸¹.

Educația ideologică lăsa de dorit: „În ceea ce privește educarea elevilor în spirit socialist nu s-a putut realiza în condițiuni bune, din cauza lipsei de pedagogi cu pregătire ideologică și politică. Cu cursurile ICD din vara aceasta, la care participă secretarii și pedagogii dela școli, vor completa aceste lipsuri, în anul școlar viitor.”⁸²

Unii membri ai corpului didactic aveau probleme datorită trecutului lor politic sau atitudinii față de noul regim. Astfel, prof. Liviu Pop, din Ferneziu și educatoarea Rozalia Pop din Craidorolț au fost suspendați din învățământ „întrucât se află sub cercetările Securității”⁸³. Alții au fost mutați disciplinar datorită atitudinii lor, averii sau credinței religioase. Într-o adresă către minister a Serviciului Învățământ, din 24 octombrie 1949, sunt amintite câteva cazuri⁸⁴.

„De asemenea să mutați disciplinar pe prof. supl. Léway Paraschiva din Baia Sprie în postul vacant din Băița jud. Satu Mare, deoarece trăiește într-un mediu de chiaburi, părinții ei având peste 20 de hectare de pământ arabil, o vie și o casă mare și ca atare nu poate să se pună pe poziția de clasă a muncitorimii și țăranimii muncitoare.”

„La propunerile organizației de masă a UPM⁸⁵, Comitetul Județean, să mutați pe învă. Demeter Ioan din Iojib la Dumbrava pe motivul că având pământ arabil și vie situația lui materială este de așa natură că împiedică aplicarea luptei de clasă în comuna sa.”

„La propunerile organizației de masă a UPM Comitetul Județean, să mutați pe învă. Mogyoros Vasile din comuna Oar la Craidorolț jud. Satu Mare, făcând schimb cu învă. Biró Elizabeta din Craidorolț. Înv. Mogyoros Vasile pe motivul că împiedică întărirea și desfășurarea muncii UPM-ului în această comună, prin comportarea lui nejustă. Înv. Biró Elizabeta pe motivul că trăiește într-un mediu familiar de chiaburi având familia ei de peste 30 de hectare pământ arabil.”

„La propunerea organelor noastre de control, rugăm mutarea disciplinară a învă. Marina Maria născută Haradja soția fostului preot greco-catolic din Porumbești jud. Satu Mare.”

„Învățătoarea Kovács Paraschiva din Porumbești are legături nesănătoase cu biserica. Anume: Kovács Paraschiva fiind cantorită până la reforma învățământului a continuat și după reforma învățământului în această funcție, ba ceva mai mult înlocuindu-l pe preotul calvinist la slujbă, astfel dă un exemplu nesănătos, care dăunează laicizării învățământului și bazelor lui științifice.”

De asemenea, în toate rapoartele solicitate, inclusiv cele referitoare la grădinițe, este cerută cu obstinație situația materială a părinților copiilor, a cadrelor didactice, trecutul lor politic etc. Era doar începutul amestecului brutal al politicului în viața școlii și a slujitorilor săi.

⁸⁰ AN BJ SM, fond: Prefectura județului Satu Mare, inv. nr. 30, dos. nr. 61/1949, f. 4.

⁸¹ *Ibidem*, f. 6.

⁸² *Ibidem*, f. 7.

⁸³ *Ibidem*, f. 6.

⁸⁴ Loc. cit., dos. nr. 24/1949, ff. 201-202. Ortografia și exprimarea sunt cele din original.

⁸⁵ Uniunea Populară Maghiară.

2.8. Câteva concluzii

Între 1945 și 1948 s-au făcut eforturi majore pentru a se putea redeschide școlile în toate localitățile județului, asigurarea materialului didactic și a personalului didactic. În această perioadă s-a aplicat legislația școlară din România interbelică, coexistând școli de stat în limba română, școli confesionale în limba română (greco-catolice), cu școli în limba maghiară, majoritatea confesionale (romano-catolice și reformate).

În intervalul 1948-1968 în învățământul sătmărean se pot observa următoarele mutații⁸⁶:

- desființarea școlilor confesionale și private și etatizarea întregului sistem școlar;
- înființarea de școli medii (licee) în reședințele raionale și în comunele mai mari, pentru a avea o acoperire mai bună în privința învățământului secundar;
- deschiderea a numeroase școli cu profil tehnic;
- înființarea de grădinițe în mediul rural, odată cu avansarea procesului de colectivizare îngrijirea copiilor la domiciliu devenind tot mai dificilă, prin ocuparea tuturor membrilor familiei în „câmpul muncii”;
- încercarea de a reduce numărul neștiutorilor de carte;
- ideologizarea învățământului în spirit comunist, preluarea structurii sovietice și îndepărtarea din sistem a cadrelor didactice care nu corespundeau din punct de vedere social și/sau politic.

Radu David

Colegiul Național „Ioan Slavici” Satu Mare, RO

e-mail: raduholod@yahoo.com

⁸⁶ Intenționăm să continuăm acest studiu cu un altul, care să cuprindă intervalul dintre 1968 (reînființarea județelor, implicit a județului Satu Mare) și 1989 (prăbușirea regimului Nicolae Ceaușescu). Acolo vom prezenta și date statistice din intervalul 1948-1968, comparativ cu cele din perioada 1968-1989.